

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviième ANNÉE

1 Avril 1932

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 342

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi yedinci sene

1 Nisan 1932

GUSTAVE LE BON VE ESERİ

17 Şubat ve 8 Mart ve 18 Mart 1932 Tarihlerinde BÈNE - BERİTH ve UNION FRANSAİSE (HALK EVİ) « Conférence » salonlarında verilmiş olan « Conférence » in tercemesidir. Bu terceme mümkün olduğu kadar 'aynen yapılmıştır ta ki yeni fransızca öğrenen talebe iki dili mukabele ve mukayese ederek dersi bir istifade te'min ede bilsinler .

Hanımlar ve Efendiler

Sizi bir sukutı hayalden muhafaza etmek için , hatiblik ve konferansılık mevhibesine malik olmadığımı size i'tiraf etmekle söze başlıyorum .

40 Seneye yakın bir zemandan beri Doctor Gustave Le Bon ve eserleri için derin bir hayranlık besliyorum. Onu çok okudum ve ictima'i psychologiadan bahis olan kitaplarının başlıcalarını türkceye terceme etdim. Kendisini 1905 de Paris de tanıdım ve 26 senenden beri aramızda mektublaşmak hiç kesilmedi. bu i'tibarla, üful eden büyük mütefekkeri en büyük hatlari sie 'arz edecek vaz'iyetdeyim .

Edison ziya ve ses tekniği havzasında ne olmuş idise Dr. Gustave Le Bon da cem'iyetler ve psychologia havzasında o olmuştur . Tükenmez bir Energie ve ziâdar bir irade bu iki büyük adamın mümyyiz vasflarını teşkil ediyordu .

Dr. G. Le Bon, hiç şübhe yok, bir dahî idi. Deha, uzun bir sabırsızlıktır , sabırsızlıktır , diyorum sabırdır demiyorum. Daha, henüz zulmet içinde gömülü hadise ve hakikatların inkişafını sür'atlendirir .

Evet Dr. G. Le Bon bir deha oldu; fakat mütebellir ve sabit bir deha değil . 'Adeta mütehavvil ve muhtelif tefekkür muhitlerine intibak eden bir deha, hulâsa müte'addid şekilli [Polymorphe] bir deha oldu.

Meselâ kimya sahesinde, **Tütün duma - nının mürekkebatı üzerine taharriyat** i Nicotine den başka diğer « Alcaloïde » lerin keşfine müncer oldu.

Cimcime hacminin tehavvüllerinin kanunları hakkında teşrihi ve riyazi tedkikat adlı eseri 'ulûm academiası ve Anthropologie cem'iyeti taraflarından tetvic

olundu. Bundan 37 sene evvel bu kıymetli teharriyatın neticesini iktibas ve Dimag ve Melikâtı 'akliyyenin hıfzıssıhhası ve phisiolo - giası adlı kitabının birinci tab'ına derc etmişdim .

Hayat La Vie adlı büyük kitabı insanın Physiologie sinden bahs eder .

Şimdiki binicilik ve principileri : tecerrübî tedkikler [Equitation actuelle et ses principes recherches experimentales] adlı kitabı Fransada Saumur suvari mektebinde Classique bir kitab olmuştur .

Radio - activité üzerine, tam on sene devam eden teharriyatı tamamen Physique sahesine dahildir. Bu teharriyat Lavoisier nin Rien ne se crée rien ne se perd ya'ni hiç bir şey yokdan var edilmez ve hiç bir var yok edilmez nassını sarsmış ve yerine kendisinin Rien ne se crée tout se perd ya'ni hiç bir şey yaratılmaz ve her şey nâbud olur nassını kabul ettirmiştir.

Terbiyenin Psychologiası adlı kitabı Fransa parlamentosunun Fransada tedrisi hakkında yaptığı ankete cevaben verilen 60,000 raporun tahlil ve tenkidi mahsuludur. Bina'en - 'aleyh bu esr esasen Pédagogie sahesine 'a'iddir.

Verginin psychologia'î 'unsurları , adlı lâ - yıhası , 'unvnnının gösterdiği vech ile malî 'ilme 'aiddir ve burada dermeyeran edilen mulâ - hazalar , vergi ihdas va tevzi' i hususunda bir kaç maliye Nazırına rehber hizmetini görmüştür.

Bu kadar bel' edici ve mütenevvi' 'ilmî iştigallere rağmen 15 şubat 1932 tarihli La Nature mecmu'asında çıkan bir makaleden istihrac ettiğimiz vech ile , idarî hizmetleri de muvaffakiyyetle ifa etmiştir:

« Gustave Le Bon bilâ vasıta vergiler idaresine, Blanc da 2 temmuz 1860 tarihinde

mülazim olarak girmiş ve bu idarede parlak bir surette mesleğine , 30 eylul 1907 tarihine kadar devam etmiştir ; bu tarihte , Paris de Chaussée d'Antui de, Receveur sédentaire des contribution indirectes sıfatile teka'ud edilmiştir .

Bina'en'aleyh 47 sene idare adamı olmuştur. İdarî iştigalleri , fikrî istihallerine zarar vermemiştir. G. Le Bon gibi diğer muharripler philosophlar dahi resmî idarelere mensub olmuşturlardır ; fakat bunların pek azı onun gibi bu kadar muhtelif iki mesleki mütevazien müsavi bir muvaffakiyyetle başarmıştır . »

Seyyah olarak , istikşafçı olarak da 'aynı derecede şayanı hayraniyyetdir.

Seyahatnamelerinin bir kaçını zikr ediyorum :

Népal seyahatı, Hind medeniyetleri, Aarb ların medeniyeti, Hind 'abideleri, Monts Tataras-[ya'ni Tataras dağları seyahatı], Taze görüşlerle dolu olan psychologia'î ve ictima'î eserleri takdir edilemeyecek kıymetdedir .

Ruh -ul- Akvam ile Ruh-ul-Cemahir kitablari ma'şerî psychologia'î tedkika hasr olunmuş ilk aslı eserleridir . Bilhassa bunların ikincisi tamamen yeni bir tefekkür ve müşahede mahsulüdür .

Daha 1900 de Ruh-ul-Akvam adile tercüme ve iki def'a tab' etdiğim « Les Lois psychologique de l'évolution des Peuples » adlı kitabı en büyük ricali devletin da'ima yataklarının yüz yasdığı altında tutdukları [ellerinden brakmadıkları] kitab olmuştur . Amerika Muttehid Devletler re'isi bulunduğu müddetce Roosevelt bu kitab mesa'î masası üzerinde asla eksik olmadığını ve Afrika ormanlarında aslan avına giderken beraber aldığı yegâne kitabın G. Le Bon ın bu kitabı olduğunu bir kaç def'a 'alenen beyan etmiştir .

Mosieur Mussolini geçen sene neşr edilen bir mülakatında « G. Le Bon un bu kitabının » cümhurları ve fırkaları idare hususunda , bir çok vesile ile, kendisine rehberlik etmiş olduğunu açıktan açığa beyan ediyordu .

Chili cümhuriyeti re'isinin Les Annales de intişar eden bir mülakatında şu satırlar okunur :

« Eğer bir gün Dr. G. Le Bon u tanımak fırsatına desteres olursanız ona deyiniz ki Chili Cümhuriyeti Re'isi kendisinin en hararetli hayranıdır, eserleriyle tegaddi etdim . Ona deyiniz ki siyasi meslekimde, meselâ cümhurların Psychologiası hakkındaki mülâhazalarının şayanı hayraniyyet doğruluğunu her zaman re'yel'ayn görmek vaz'iyetinde bulundum .

Aşağıdaki satırları , Evolution actuelle du Monde [dünyanın şimdiki inkişafı] adlı kitabının intişarı münasebetile tabi'inin yazdığı bir izahnameden ifraz ediyorum :

Gustave Le Bon un te'siri orduda 'azim olmuştur ; Erkânı Harb Binbaşısı Gaucher , elyevm général , mü'ellifin Doctrine lerini [ya'ni felsefi ka'ide v esaslarını] vaktile, zabitlere verdiği bir seri conférence larda icmal etmiş ve Etudes sur la Psychologie du Commandement, ya'ni kumandanın psychologiası üzerine tettebbu'ler 'unvanı altında toplamışdı .

Fransa Harbiye mektebi müdiri olduğu sırada Général de Maud'hui ve Général Bonal , Général Mangin v. s. kendilerini açıktan açığa G. Le Bon un telmizleri ilân etdiler.

Meşhur Général Mangin 1918 zaferi kat'isini hazırladığı sırada ve bunu ta'kib eden harekâtı 'askeriyye esnasında G. Le Bon un Doctrin lerinin kendisine rehber olmuş olduğunu mü'ellife yazdığı bir mektubda söylüyordu .

G. Le Bon un fikirlerinin te'siri eenebi orduları üzerine de büyük te'siri olmuştur . Fransa Harbiye nezareti Erkânı Harbiyesi tarafından tercüme edilen mühim bir layihada İngiliz ordusunun en yüksek 'askerî mukteda [Autorité] lerinden biri olan Miralay Fuller şöyle yazıyor : « Eğer büyük harbden evvel İngiliz zabitleri G. Le Bon un kitablarını okumuş olsalardı , en kuvvetli orduyu , bütün harbin devamı müddetince yoklayarak aradıkları ve bulduktan sonra da kullanmayı pek az bildikleri en zî kudret orduyu kendilerine te'min etmiş olurlardı . »

Güzide Valilerimizden Ali Cemal Bey Ef. G. Le Bon tarafından işaret olunan psychologia'î silahların isti'mali sayesinde , Vali

K A R

YZB - Celâl ağabime

bulunduğu vilayetlerde vesa'iti zecriyye isti'malinden mustağni olarak intizam ve âsâyişi temin etmiş olduğunu bir mektubunda yazıyordu.

Belçikada İş Darülfünunu müdiri mümtaz dostum M. le Professeur Omer Buyse den bu gün aldığım bir mektub da şöyle yazıyordu :

« Dostumuz ve üstadımız Dr. G. Le Bon ile, 'İlmî ve ictima'î tedkikat havzasında pek parlak bir nur söndü. Bize teselli olarak şimdiki ve gelecek müceddid zekâlara rehberlik edecek ve üzerine bütün insaniyyet için yeni ve daha eyi bir ictima'î hayat kurulacak olan hakikatları muhtevi eserleri kalıyor. »

[Bitmedi]

Souk... şehri uyutan sihirli bir afyonda,
Sular bir dantel gibi saçaklarında dondu
Çatısı karla dolmuş uyuklayan evlerde.

Tipi bir ıztırabı göğsünde ağlatıyor
Zulmette pencereler sanki birer damla kor
Hazin bir bükülüş var sobada... alevlerde.

Dumanlanan bir hayâl keder var her bakışta,
Fırtınanın camlara işlediği nakışta
Uzak hatıraların gömülen izleri var.

Şimdi evler birer süs, minyatür kadar ince,
Bu süs dolu tabloyu kapatıyor gittikçe,
Temiz bir sarğı gibi yavaş yavaş yağan kar...

O. NURİ

ŞİİR

SEVGİ VE ÖMÜR

Sevgiden kurmuş da bir el ömrümün bünyadını,
Kendi yıkılmış sonra hieranile fezy âbadını.

Gözlerin kurbanıyım ben, gözlerin kurbanıyım.
Her yiğit takdis eder lâkin güzel celladını.

Serzeniş ma'nası yokdur, hasretimdendir bu âh,
İnlemek toprakda celb etmez göğün imdadını.

Sevği bir tufan, gönül 'umman ve ben ancak benim.
Kudretim yok zabta 'acizimden gönül feryadını.

Söyletir söylenmeyen esrarı bir gün, korkarım,
Ben de bilmem ruhumun eb'adı isti'dadını.

Böyle hâkî bir ömür yetmez semavî 'aşkına,
Bir cihandır can ki Allahım bilir eb'adını.

Fuad Hulusi

AKŞAM OLDU

Ziya!.. kızıl bir ziya, sularda halka halka
Dağıldı ve mor sisler indiler dalga dalga
Akdi sükûnla akşam, bir ufukdan bir ufka.

Gice! kesildi artık, eninler, hıçkırıklar
Görünmez oldu şimdi yüzlerde kırışıklar
Parlıyor kanlı izler gibi uzak ışıklar...

İlhan Şadi

GÜZELLİK

Yaşıyorsun her şeyde ilâhî varlığıyla,
Bir gönül yok ki seni yana yana sevmesin,
Görünürsün şu gülde, şu titreyen yıldızda,
Sen Hilkatın her lahze değişen bir aksisin.

Sen aşk olur akarsın, seni görse gönüller,
Bir tatlı buse gibi dudakdan yüreklere,
Dokunduğun kalbimden ne furtunalar geçer,
[Sevğilimle geldiğim zamanlarda gözgöze?]

Sen Hilkatın her lahze değişen bir aksisin,
Görünürsün şu gülde, şu titreyen yıldızda,
Bir gönül yok ki seni yana yana sevmesin,
Bir hükûmdar belirtir kudrentin bir Adsız da.

İhsan Sacid

SİMULTANÉITÉ

Une bête innocente et douce
Sabrée avec atrocité,
Se tord, sans avoir excité
Aucune pitié, sur la mouse.